

5 Tēma 5: MEDIJPRATĪBA

Masu mediji šodien spēlē nozīmīgu lomu stereotipu un aizspriedumu iekalšanā sabiedrībā, ietekmējot uztveri un formējot cilvēku attieksmes un uzvedību. Saskaņā ar Mediju pratības ekspertu grupu, kuru izveidoja Eirpoas Komisija 2017. gadā, "Mēdijpratībai ir jumta izteiksme, kas ietver visas tehniskās, kognitīvās, sociālās, civilās un kreatīvās kapacitātes, kam pilsoņi var piekļūt, ir kritiska mediju izpratne un mijiedarbība. Tas attiecas uz visa veida medijiem, caur visa veida kanāliem (tradicionāliem, interenta, sociālo mediju) un uz visām vecuma grupām. Medijpratība nozīmē dažādas lietas, dažādāsm (take out) valstīm un ieinteresētajām pusēm. Tas ir arī dinamisks koncepts, kas attīstās vienlaicīgi kā tehnoloģijās tā sabiedrībā. Tomēr pamatprincips visās iespējamās definīcijās par mēdijpratību ir lietotāja kritiskās domāšanas attīstīšana." (Avots: (E02541), CNECT- DG Communications Networks, Content and Technology).

Šī komplekta daļa aicina jaunus cilvēkus attīstīt mēdijpratības prasmes, lai kļūtu labāki mēdiju ziņojumu interpretētāji. Piedaloties aktivitātēs, audzēkņi saasinās realitātes uztveri un veidu kā mēs redzam pasauli. Viņi iemācīsies par mēdiju ziņojumu konstruēšanu un dekonstruēšanu un īpaši attīstīs stāsta veidošanas prasmes.

Stāsti ir efektīvi izglītības instrumenti un tieši tāpēc šim projektam ir fokuss uz vienu no atslēgas jautājumu, kas ietekmē starpkultūru un starpnacionālu saistību: sociālās pārstāvniecības konstruēšanu – kā dažādas cilvēku grupas uztver un tiek uztverti. Jaunas mēdiju formas rada jaunus veidus kā ierakstīt, izpaust un patērēt stāstus un caur to labāk saprast ar ilgspejības attīstību saistītos jautājumus.

Šīs sadaļas aktivitātes stimulēs attīstīt un adaptēt kritisko domāšanu un analītiskās kompetences, kad saskaramies ar dažādu valstu un dažādu kontinentu situāciju pārklājumu. Zemāk jūs atradīsiet stāsta veidošanas apļa struktūru. Tas var būt lietderīgi izanalizēt, ja jūs nolemsiet adaptēt šīs aktivitātes savām vajadzībām.

SOLIS 4

Cik labi stāsts atspoguļo attēlu?

Diskutē: fotogrāfijas nozīme, saistība ar ilgtspējīgu dzīvesveidu;

Atspoguļo procesu kam izgāji cauri solī 1, 2, 3.

Novērtē ietekmi kādu šis process ir atstājis uz tevi. Vai tas ir mainījis tavu domāšanu kaut kāda veidā? Kā tu domā, vai tas ietekmēs tavu nākotnes uzvedību/ izvēli?

ATSPUGUĻO UN NOVĒRTĒ

DALIES AR STĀSTU

SOLIS 1

Nosaki, kas šajā attēlā ir svarīgs

Kurš uzņēma šo foto un kāpēc viņi to uzņema tieši tādā veidā? Kas ir attēlots fotogrāfijā?

Kas ir parādīts fotogrāfijā? Kāda ir emocionālā sajūtā fotogrāfijā? Kādu efektu tas rada uz tavu attieksmi pret priekšmetu?

Kur fotogrāfija ir uzņemta?

IZPĒTI ATTĒLU

RADI STĀSTU

SOLIS 3

Izmanto formālu vai neformālu veidu kā dalīties ar stāstu

Dalies šajā stāstā ar kādu personu.

Pastāsti stāstu kādai grupai klasē

Izdrukā stāstu kā rakstu avīzē vai biļetenā.

Ieraksti stāstu video vai audio formātā.

SOLIS 2

Izstāsti saturu kā stāstu

Radi stāstu, kas saistās ar atbildīgu un ilgtspējīgu dzīvošanu, **izmantojot** informāciju no 1. Soļa

Strukturē stāstu t.i. stāstiem ir specifisks, skaidrs sākums (reiz senos laikos..) un nobeigums (...laimīgāk kā jebkad, vai nē!).

5a Aktivitāte „Kā stāsts ir tas? “

Katrs skolēns uzraksta fotogrāfijas aprakstu, saistītu ar atbildīga dzīvesveida pazīmēm, ko viņi saskata fotogrāfijā. Pēc aktivitātes visi klases biedri tiek aicināti atrast saderīgos stāstus ar fotogrāfijām.

Ilgspējīgas attīstības prasmes

Sistēmiskās domāšanas kompetences;
Gaidu kompetences;
Kritiskās domāšanas kompetences;
Sevis izpratnes kompetences.

Mācību programma

Valodas;
Literatūra.

Padomi un rekomendācijas

Skolēni var izmantot “Atbildīga un Ilgtspējīga Dzīvesveida Uzvedinošās kārtis” (Responsible and Sustainable Living Cards). Šī aktivitāte ir izpildāma arī grupās pa diviem/ trim.

Nepieciešamie materiāli

Komplekts ar fotogrāfijām –Pietiek, ja katram skolēniem izsniedz vienu attēlu (Pielikums 9);
Papīrs un rakstāmpiederumi;
Līmlentas;
“Atbildīga un ilgtspējīga Dzīvesveida Uzvedinošās kārtis” (Responsible and Sustainable Living Prompt Cards) (Pielikums 8).

INSTRUKCIJA: Organizējiet šo aktivitāti divos posmos:

PIRMAIS posms:

- Parādiet skolēniem vienu fotogrāfiju un aiciniet viņus to aprakstīt saistībā ar tēmu atbildīgs un ilgtspējīgs dzīvesveids. Šis solis virzīs uz aktivitātēm nākošajā solī.
- Katram skolēnam izdaliel fotogrāfijas (ar skatu uz leju). Brīdiniet viņus, lai viņi to nerāda savam partnerim.
- Katram dalībniekam izdaliel papīru un rakstāmpiederumus. Aiciniet skolēnus piecās minūtēs uzrakstīt tik teikumus cik iespējams, aprakstot viņu fotogrāfijas “stāstu” saistībā ar tēmu atbildīgs un ilgtspējīgs dzīvesveids.
- Savāciet no skolēniem visas fotogrāfijas un aprasktus.

OTRAIS posms:

- Uz tāfeles pielīmējiet skolēnu fotogrāfijas. Sanummurējiet tās.
- Paskaidrojiet, ka katra skolēna apraksts tiks nolasīts nejaušā kārtībā. Kad apraksts tiek nolasīts, skolēniem ir jāuzmin, kuras fotogrāfijas apraksts tika lasīts un uz papīra jāpieraksta fotogrāfijas nummurs. Kad visi apraksti ir nolasīti un atrastas saderības ar fotogrāfijām, tad tiek salīdzināti rezultāti.
- Diskutējiet par fotogrāfijām, aprakstiem un pareizo atbilžu skaitu. Kura fotogrāfija visvairāk izaicināja, lai to aprakstītu un pēc tam, lai uzminētu?

Jautājumi:

- *Ko viņi iemācījās no šīs pieredzes?*
- *Vai šī aktivitāte paaugstināja atbildīga un ilgtspējīga dzīvesveida izpratni?*

5b Aktivitāte „Kādas ikdienas lietas noslēpumaināais stāsts“

Grupās, skolēni savāc informāciju par dažādām ikdienas lietām. Tad viņi dalās ar atrasto informāciju par ilgtspējību un šo lietu izcelsmi.

Ilgtspējīgas attīstības prasmes

Sistēmiskās domāšanas kompetences;
Kritiskās domāšanas kompetences;
Integrētās problēmu risināšanas kompetences.

Mācību programma

Valodas;
Literatūra;
Ģeogrāfija.

Padomi un rekomendācijas

Jautājumi var tikt sadalīti/ uzrakstīti un sakāroti saskaņā ar skolēnu interesēm un spējām.

Priekšmeti/produkti var būt sarežģītāki un vairāk izaicināt vecākus un spējīgākus skolēnus, piem., tādi priekšmeti un produkti, kas veidoti no atšķirīgiem materiāliem (mobilie telefoni, tosteri, tējkannas utml.)

Nepieciešamie materiāli

Lietas (produkti), kas skolēniem parasti ir līdzi (piem. šokolāde, telefons, apavi);

Komplekts ar jautājumiem par katru priekšmetu.

Pildspalvas;

Pasaules karte vai globuss (ja iespējams).

IEVADS: Klase būtu jāiekārto grupu darbam ar interneta pieeju. Skolotājs savāc lietas/ produktus, sagatavo jautājumus un visus citus nepieciešamos materiālus, ko izdalīt grupām. Sadala skolēnus grupās pa četri vai pieci. Izdala katrai grupai lietu/ produktu un komplektu ar jautājumiem. Aicina skolēnus apsaktīt lietu/ produktu un atbildēt uz komplektā savāktiem jautājumiem. Skolēni var rīkot "prāta vētru" par iespējamām atbildēm, var meklēt tās internetā, un pieraksta tās uz darba lapas.

Tad skolēnus aicina izstādīt savas darba lapas un dalīties ar stāstiem, ko viņi sameklējuši par šīm lietām/ produktiem. Katra grupa atzīme uz kartes vai globusa savas lietas/produkta izcelsmes vietu.

Jautājumu banka

- o Kur šī lieta/ produkts ir ražots?
- o No kāda materiāli šī lieta/ produkts ir pagatavots?
- o Vai šīs lietas/ produkta ražošana piesārņo vidi?
- o Kāda ir lietu/ produktu ražošanā izmantoto materiālu izcelsme?
- o Vai materiāli ir apstrādāti jebkādā veidā? Kā?
- o Kā lietas/ produkti ir transportēti uz to patreizējo atrašanās vietu?
- o Vai šo lietu/ produktu iespējams lietot vairāk kā vienu reizi?
- o Kas notiek ar šo lietu/ produktu pēc tam, kad tā derīguma termiņš ir beidzies vai to vairs nevar lietot?
- o Vai to ir potenciāli iespējams vēlreiz lietot? Pārstrādāt? Dot citu nozīmi? Salabot? Pārveidot? Papildināt? Atdot kādam?
- o Vai šī lieta/produkts ir ikdienas lieta vai luksusa lieta?
- o Kas ir šīs lietas/produkta lietotājs?
- o Kad produkts ir izlietots vai tas ir riskants videi?
- o Vai tie cilvēki, kas ražo šo lietu/ produktu tiek aprūpēti godīgi?
- o Vai viņi ir pakļauti kādiem riska faktoriem?

Jautājumi:

- *Ko jūs esat apguvuši no šīs pieredzes?*
- *Vai šī aktivitāte paaugstināja izpratni par atbildīgu un ilgtspējīgu dzīvesveidu? Kā?*
- *Pēc pāris nedēļām aiciniet skolēnus diskutēt un atspoguļot:
Vai šī aktivitāte pamudināja viņus uz kaut kāda veida rīcību vai pārmaiņām? Ja jā, tad kādām?*

PASAULES KARTE

5c Aktivitāte „Jaunās ziņas pirmajā lapā“

Izmantojot izvēlētās fotogrāfijas skolēni raksta avīzei rakstu, veidojot tā, lai tas radītu lielāku izpratni par atbildīga un ilgtspējīga dzīvesveida aspektiem. Tad viņi izvēlās vislabāko stāstu laikraksta pirmajai lapai.

 Ilgtspējīgas attīstības prasmes	Normatīvās kompetences; Stratēģiskās kompetences; Sadarbības kompetences; Integrētās problēmu risināšanas kompetences.
 Mācību programma	Valodas; Literatūra.
 Padomi un rekomendācijas	Var tikt lietotas “Atbildīga un Ilgtspējīga Dzīvesveida Uzvedinošās kārtis” (Responsible and Sustainable Living Prompt Cards) (Pielikums 8).
 Nepieciešamie materiāli	Fotogrāfiju komplekts (Kā minimums viena fotogrāfija uz skolēnu); Papīrs un rakstāmpiederumi vai IT ierīces, kas nodrošina rakstīšanas iespējas – īsu stāstu vai rakstu avīzei; “Atbildīga un Ilgtspējīga Dzīvesveida Uzvedinošās kārtis” (Responsible and Sustainable Living Prompt Cards) (Pielikums 8).

IEVADS: Klase jāsakārto tā, lai varētu notikt grupu darbs. Izkārtojiet fotogrāfijas uz liela galda vai uz grīdas tā, lai skolēni var staigāt tām apkārt, pavērot un izvēlēties sev vispiemērotāko. Pastāstiet, ka klase ir aicināta kļūt par žurnālistiem, lai radītu speciālizlaiduma rakstu par atbildīgu un ilgtspējīgu dzīvesveidu.

Sadaliēt skolēnus grupās aptuveni pa četri un aiciniet katru grupas dalībnieku dalīties savā starpā ar izvēlētām fotogrāfijām un paskaidrot kāpēc tieši šo fotogrāfiju katrs ir izvēlējies savam avīzes rakstam/ stāstam. Paskaidrojiet skolēniem, ka, kā grupai viņiem tagad nepieciešams:

- Izvēlēties tikai vienu fotogrāfiju savai grupai;
- Uzrakstīt fotogrāfijas virsrakstu;
- Uzrakstīt īsu rakstu/ stāstu saistītu ar fotogrāfiju.

Īsais raksts/ stāsts var būt fakti vai izdomāts, taču tam ir jābūt saistītam ar atbildīga un ilgtspējīga dzīvesveida tēmu un jāveicina izpratne par kādiem šīs tēmas aspektiem. Raksts/ stāsts var būt piemēram: labu ziņu stāsts, pārmaiņu nepieciešamības izgaismošana, pievērsta uzmanība problēmai, vai ziņa par katastrofu.

Kad grupas ir uzrakstījušas savus rakstus/stāstus, aiciniet viņus tos savā starpā prezentēt. Kamēr skolēni klausās viens otra stāstā/rakstā, viņiem būtu jāapdomā, kurš raksts/stāsts varētu tikt izvirzīts kā laikraksta speciālizlaiduma pirmās lapas raksts. Kad visas grupas ir pabeigušas savas prezentācijas, klase var balsot, lai to izlemtu.

Aiciniet grupas pabeigt aktivitāti ar laikraksta (take off) samaketēšanu, kurā iekļauti visi raskti. Izveidojiet to par drukātu kopiju vai elektronisku avīzi.

Jautājumi:

- *Ko viņi iemācījās no šīs pieredzes?*
- *Vai šī aktivitāte paaugstināja izpratni par atbildīgu un ilgtspējīgu dzīvesveidu? Kā?*
- *Pēc pāris nedēļām aiciniet skolēnus diskutēt un atspoguļot:*
- *Vai šī aktivitāte pamudināja viņus uz kaut kāda veida rīcību vai pārmaiņām? Ja jā, tad kādām?*

5d Aktivitāte „Atslēgas vārdi“

Sekojiēt ieteiktiem atslēgas vārdiem. Skolēni spēlē „prāta vētru“ un izveido sarakstu ar filmām, kurās ir saistība ar atslēgas vārdiem. Viņi diskutē, kas varētu tikt iemācīts no filmas par ilgtspējīgu dzīvesveidu.

 Ilgspējīgas attīstības prasmes	Normatīvās kompetences; Sevis izpētes kompetences.
 Mācību programma	Valodas; Literatūra; Mākslas.
 Padomi un rekomendācijas	Šī aktivitāte var tikt izmantota saistībā ar citiem medijiem, piem., dziesmas, avīzes vai žurnāla raksts, grāmata, TV programma, YouTube klips. Šo aktivitāti var uzdot arī kā mājas darbu un skolēni pabeidz savu sarakstu, veicot meklējumus internetā.
 Nepieciešamie materiāli	Papīrs (A4) atslēgas vārdiem; Papīrs un rakstāmlietas.

IEVADS: Skolotājs raksta specifisku atslēgas vārdus uz A4 papīra. Katrs vārds tiek uzrakstīts pa visu lapu.

Piemēri atslēgas vārdiem: • **Daba** • **Piesārņojums** • **Nabadzība** • **Transports**
• **Noziedzība** • **Mediji** • **Patēriņš** • **Slimības**

Skolotājs sagriež katru A4 lapu ar atslēgas vārdiem, apmēram četros gabalos, lai izveidotu vienkāršu puzzle. Jebkurā gadījumā vajadzētu būt tā, lai katram skolēnam ir viens gabals.

Sagriezti puzzle gabaliņi tiek izdalīti nejaušā secībā. Skolēnus aicina veidot komandas, atrodot radniecīgo puzzle gabaliņu, lai izveidotos atslēgas vārds.

Katrai izveidotai grupai uzdevums rīkot "prāta vētru" un sarakstīt pēc iespējas vairāk filmu, kur parādās šis atslēgas vārds. Tāpat skolēni tiek aicināti sniegt nelielu aprakstu/skaidrojumu kā viņu atslēgas vārds saistās ar katru izvēlēto filmu.

- Vai tā ir filmas galvenā tēma?
- Vai tā ir filmas stāsta izcelšanās tēma?
- Kādi skatu punkti tiek risināti?
- Vai esošais skatījums uz tēmu atšķiras/ mainās no tā, kas parādīts filmā?
- Ko mēs varam mācīties no filmās risinātām tēmām par:
 - *Atbildīgs un ilgtspējīgs dzīvesveids?*
 - *Mediju loma atbildīga un ilgtspējīga dzīvesveida veicināšanā?*

Katra grupa tiek aicināta prezentēt savu darbu un idejas.

Piemērs atslēgas vārdam "MEDIJI"

Visi prezidenti ir vīrieši – reportieri kā izmeklētāji strāda pie Watergates skandāla; mediji spēlē pozitīvu lomu; **Slaucīt suni** – īsi pirms vēlēšanām, Holivudas producents pieliek visas pūles, lai safabricētu karu un zem šī aizsega noslēptu prezidenta seksa skandālu.; piemērs, cik vienkārši ir manipulēt ar sabiedrības viedokli.

Sociālie tīkli – mediji ir galvenā filmas tēma; stāsts, par to uz kādiem pamatiem šodien tiek veidoti veiksmīgi sociālie tīkli.

Sekss un lielpilsēta – sērijas un filma ir par sievieti publicisti, kas raksta rakstus "New York newspaper". Darbs avīzē izskatās ļoti viegls, bez īpaša stresa;

Labrīt, Vjetnama – stāsts par Amerikāņu radio DJ Vjetnamas karā; viņa radio šova saturu veido komēdija un ziņu apkopojums, ko pārbauda radio stacijas cenzori.

Jautājumi:

- *Ko tu iemācījies no šīs aktivitātes? Vai guvi pieredzi, kādu tu iepriekš nezināji?*
- *Ko tu gribētu vairāk uzzināt par šo tēmu?*
- *Vai bija kaut kas, kas tevi pārsteidza šīs aktivitātes laikā?*

Pielikums 8 – aktivitātei „Ka stāsts ir tas?” ir „Jaunās ziņas pirmajā lapā“

ATBILDĪGAS UN ILGTSPĒJĪGAS DZĪVOŠANAS ĀTRĀS KĀRTIS

PATĒRIŅŠ		LOKĀLAS UN GLOBĀLAS KOPIENAS	
<i>Ātrie atslēgas vārdi</i>		<i>Ātrie atslēgas vārdi</i>	
Vajadzības	Vēlmes	Sociāla vienība	Vēsture
Ilgtspējīgs	Nav ilgtspējas	Mijiedarbība	Izglītība
Pārtika	Pakalpojumi	Aizsardzība	Vienlīdzība
Resursu efektivitāte	Atbildīgs	Mājoklis	Atbalsts
Patērētāja uzvedība	Veselība	Norēķini	Celtne
Minimalizācija	Slimības / saslimšanas	Pilsēta	Tirdzniecība
Atkritumi	Nepietiekams uzturs	Lielpilsēta	Ģimene
Izsalkums	Aptaukošanās	Ciems	Skola
Ražošana	Iznīcināšanas	Slaidis	Ekonomija
Oglekļa nospiedums	Remonts	Sanitārija	Veselība
Pārstrāde	Atkārtota izmantošana	Identitāte	Mirstība
Samazinājums	Alkatība	Kultūra	Tīkls
Tekstils	Mantas	Parāds	Palīdzība
Mode	Dizains	Organizācija	Socializācija
Enerģija	Parāds	Vietējie	Nabadzība
Ūdens	Ceļojums	Lauki	Pilsētvide
Godīga tirdzniecība	Dāvanas	Kultura	Rase
Vietēja ražošanas	Nodarbinātība	Dzimums	Draba apstākļi
		Bērnu darbs	Atbildība
BIO DAUDZVEIDĪBA		KLIMATA PĀRMAIŅAS	
<i>Ātrie atslēgas vārdi</i>		<i>Ātrie atslēgas vārdi</i>	
Vide	Ekosistēma	Enerģija	Oglekļa dioksīdi
Ilgtspējīgs	Degradācija	Fosilā degviela	Siltumnīcefekta gāzes
Piesārņojums	Sadalīšanās	Piesārņotāji	Globālā sasilšana
Dzīves cikls	Konkurss	Toksisks	Transports
Plēsonis	Veģetācija	Dabisks	Apkure
Sugas	Vietējs	Resursi	Ekstremāls
Rezerve	Pārveidošana	Laikapstākļu šabloni	Atmosfēra
Aizsardzība	Biotops	Ūdens	Globāls
Mutuālisms	Ekspluatācija	Okeāns	Temperatūra
Noteikumi	Līdzsvars	Ledus	Emisija
Dzīvnieki	Izmiris	Lietus	Jūras līmenis
Augi	Populācija	Sniegs	Migrācija
Ģenēza/izcelšanās	Ainava	Vējš	Plūdi
Reprodukcija	Invazīvas sugas	Sausums	Ugunsgrēki
Iznīcināšana	Cilvēka ietekme	Veselība	Atbildība
Evolūcija	Galvenās sugas	Atbildība	Izzušana
Renaturācija	Klimata izmaiņas	Iznīcināšana	Nabadzība
Temperatura	Medības	Izsalkums	Adaptācija
Atbildība	Ekosistēmas pakalpojumi	Konflikti	Nākotne
Pārtikas tīkls	Lauksaimniecība	Lauksaimniecība	Mežu izciršana